

Stanovisko k aplikaci § 108 zákona o státní službě**§ 108**

(1) Státnímu zaměstnanci přísluší v kalendářním roce služební volno k individuálním studijním účelům v rozsahu 6 dnů výkonu služby.

(2) Čerpání služebního volna k individuálním studijním účelům nařizuje písemně služební orgán a stanovuje individuální vzdělávací cíl tohoto služebního volna.

(3) Za dobu čerpání služebního volna k individuálním studijním účelům se státnímu zaměstnanci plat nekrátí.

§ 159 odst. 2 písm. g)

Ustanovení o řízení ve věcech služby ani ustanovení správního řádu o správním řízení se nevztahují na rozhodování o povolení služebního volna.

Služební volno k individuálním studijním účelům (dále jen „studijní volno“) je institutem zvláštního služebního volna, nelze je však srovnávat s institutem dovolené. Dovolená slouží k odpočinku státního zaměstnance a služební orgán je povinen ji nařídít, aniž by byl zároveň oprávněn kontrolovat, kde, jakým způsobem a za jakým účelem tuto dobu státní zaměstnanec využívá. Institut studijního volna, který je zařazen vedle úpravy prohlubování vzdělání (§ 107 zákona o státní službě) a zvýšení vzdělání (§ 109 zákona o státní službě) v části páté hlavě čtvrté zákona o státní službě upravující vzdělávání státních zaměstnanců, slouží jedině ke studijním účelům.

Úprava studijního volna, prohlubování vzdělání a zvýšení vzdělání se odlišuje především tím, z čí iniciativy a na čí náklady se vzdělání uskutečňuje. Jde-li o vzdělání na náklady služebního úřadu, je tento rovněž oprávněn i ke kontrole průběhu a výsledků vzdělání.

	<i>na náklady úřadu</i>	<i>na náklady st. zaměstnance</i>
<i>z iniciativy úřadu</i>	§ 107	X
<i>z iniciativy st. zaměstnance</i>	§ 109	§ 108

§ 107 zákona o státní službě – prohlubování vzdělání

Ustanovení § 107 zákona o státní službě upravuje prohlubování vzdělání. Stanoví základní strukturu prohlubování vzdělání a stanoví, že prohlubování vzdělání se zaměřuje na další odborný růst státního zaměstnance v jím vykonávaném oboru služby.

Rozsah vzdělávání určuje služební orgán, přičemž je oprávněn stanovit místo, čas a způsob vzdělávání (např. vyslání státního zaměstnance na konkrétní kurz či školení, a to případně i v režimu vyslání na služební cestu). Vychází z výsledku služebního hodnocení státního zaměstnance, které mj. zahrnuje hodnocení znalostí a dovedností a hodnocení výsledků vzdělávání, a určuje i individuální cíl pro další osobní rozvoj státního zaměstnance, tj. kompetenci nebo kompetence, jejichž získání státním zaměstnancem je v zájmu služebního úřadu a jež jsou nezbytné pro výkon služby na příslušném služebním místě.

Protože jde o vzdělávání plně na náklady služebního úřadu, a toto se považuje za výkon služby, za který přísluší státnímu zaměstnanci plat, je služební orgán, resp. bezprostředně nadřízený představený v součinnosti se služebním orgánem, oprávněn vyhodnotit (kontrolovat) výsledky vzdělávání (získání požadované kompetence či kompetencí), a to prostřednictvím služebního hodnocení.

Na rozhodování o prohlubování vzdělání se v souladu s ustanovením § 159 odst. 2 písm. i) zákona o státní službě nevztahují ustanovení o řízení ve věcech služby, služební orgán je proto může služebním předpisem přenést na představené.

§ 109 zákona o státní službě – zvýšení vzdělání

Ustanovení § 109 a n. zákona o státní službě upravují zvýšení vzdělání, kterým je studium na vyšší odborné škole, na vysoké škole anebo vyslání na studijní pobyt.

Zvýšení vzdělání povoluje služební orgán na žádost státního zaměstnance, jenž navrhuje druh a formu vzdělávání (to ovšem není pouze v jeho dispozici, neboť je ovlivňuje i třetí subjekt - příslušná škola). Cílem zvýšení vzdělání je získání kompetence nebo kompetencí, které státní zaměstnanec bezpodmínečně a nezbytně nutně nepotřebuje pro výkon služby na (aktuálně) příslušném služebním místě (může jít např. i o potřebu danou aplikací výjimky z předpokladu vzdělání dle § 201 zákona o státní službě a snahou o dosažení vyššího vzdělání pro doplnění předpokladu vzdělání), avšak jejich získání je i v zájmu služebního úřadu.

Protože jde o vzdělávání na náklady služebního úřadu, při němž přísluší státnímu zaměstnanci služební volno s náhradou platu, je služební úřad oprávněn kontrolovat jeho průběh a výsledky. Neplní-li státní zaměstnanec povinnosti, které má při zvyšování vzdělání, může služební úřad zastavit poskytování úlev ve službě.

Na rozhodování o zvýšení vzdělání se v souladu s § 159 odst. 1 písm. k) bod 2. zákona o státní službě vztahují ustanovení o řízení ve věcech služby, služební orgán je tedy nemůže služebním předpisem přenést na představené.

§ 108 zákona o státní službě – studijní volno

Ustanovení § 108 zákona o státní službě upravuje studijní volno, jehož čerpání povoluje na žádost státního zaměstnance a na náklady státního zaměstnance služební orgán.

Tvrzení, že čerpání studijního volna lze naříditi i z moci úřední, odůvodňované užitím slovesa „nařizuje“ v druhém odstavci § 108 zákona o státní službě, je věcně i právně nepřiléhavé, neboť nařízení čerpání studijního volna z moci úřední nepřichází u tohoto institutu pro rozpor s čl. 2 odst. 4 Ústavy ČR a čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod v úvahu. Z § 108, ani z dalších ustanovení zákona o státní službě nelze dovodit, že by služební orgán mohl, kromě stanovení individuálního vzdělávacího cíle a délky (doby) studijního volna, stanovovat např. místo čerpání studijního volna nebo způsob studia (druh, formu, metody), neboť zákonná úprava nepředpokládá, aby byly státnímu zaměstnanci stanovovány jakékoliv další povinnosti včetně výdajů.

Studijní volno lze čerpat v celé délce 6 dnů i po jednotlivých dnech, ovšem jeho nevyčerpaná část se nepřevádí do následujícího kalendářního roku. Vzhledem k tomu,

že zákon o státní službě neupravuje poměrné krácení rozsahu studijního volna, nevykonávali státní zaměstnanec službu po celý kalendářní rok, lze dovodit, že maximální rozsah, v němž lze studijní volno čerpat, se poměrně nekrátí.

účel studijního volna

Zákon o státní službě nevymezuje pojem „individuální studijní účely“, k nimž studijní volno státnímu zaměstnanci přísluší. Musí ovšem jít o takové vzdělávání, jež směřuje k získání kompetence, kterou státní zaměstnanec sice bezpodmínečně a nezbytně nutně nepotřebuje pro výkon služby na (aktuálně) příslušném služebním místě, ovšem která tím, že rozšíří jeho znalosti a dovednosti, státnímu zaměstnanci umožní obnovit, udržet nebo v obecném smyslu prohloubit či zvýšit si kvalifikaci, jež je v zájmu státní služby.

Zájem státní služby (a tím i vhodnost a účelnost studijního volna) je dán zásadně, pokud se získávaná kompetence týká znalostí a dovedností v činnostech vykonávaných na jeho služebním místě v jeho oboru služby¹, ale i na jiných služebních místech téhož služebního úřadu (zájem/potřeba služebního úřadu) nebo na jiných služebních místech v témže oboru státní služby (zájem/potřeba státní správy). Jedná se např. o případy, kdy pro odborný růst státních zaměstnanců zařazených na těchto jiných služebních místech je využíván institut prohlubování vzdělání podle § 107 zákona o státní službě, nebo o případy, kdy si státní zaměstnanec zvyšuje kvalifikaci studiem na vyšší odborné nebo vysoké škole, aniž by byl pro toto studium zvolen režim dle § 109 a n. zákona o státní službě. Kompetence získávané na základě studijního volna může státní zaměstnanec využít i pro případný budoucí kariérní postup.

Typickým příkladem vhodného a účelného čerpání studijního volna je příprava státního zaměstnance na úřednickou zkoušku nebo např. získávání jazykových znalostí či tzv. měkkých dovedností.

rozhodování o povolení čerpání studijního volna

Na rozhodování o povolení čerpání studijního volna se v souladu s ustanovením § 159 odst. 2 písm. g) zákona o státní službě nevztahují ustanovení o řízení ve věcech služby, služební orgán je proto může služebním předpisem přenést na představené. V textu uvedený postup služebního orgánu, resp. postup státního zaměstnance vůči služebnímu orgánu, platí proto i pro představené, byli-li rozhodováním o povolování studijního volna pověřeni.

O poskytnutí studijního volna musí státní zaměstnanec služební orgán včas požádat. V žádosti státní zaměstnanec uvede individuální vzdělávací cíl, kterým je, jak vyplývá z výše uvedeného, získání určité kompetence, a požadovanou dobu čerpání studijního volna. Je vhodné, aby státní zaměstnanec dále uvedl, jakým způsobem bude studovat, ačkoliv v tom, jaký druh, formu a metody studia zvolí, není omezen. Může jít o samostudium z vlastní či zapůjčené literatury (zapůjčené i služebním úřadem), může jít i o účast na školení, pokud ji bude hradit ze svých vlastních zdrojů (služební úřad nese náklady pouze na plat poskytovaný v době studijního volna). Tento postup je vyžadován proto, že se jedná o placené služební volno a že služební orgán musí mít možnost mimo jiné posoudit,

¹ Zde by ovšem neměl být obcházen institut prohlubování vzdělání dle § 107 zákona o státní službě. Jednalo-li by se o znalosti a dovednosti, které státní zaměstnanec bezpodmínečně a nezbytně nutně potřebuje pro výkon státní služby na svém služebním místě, měl by mu služební úřad zajistit příslušný kurz či školení na své náklady.

zda bude studijní volno čerpáno v souladu se zákonem předpokládaným účelem, v jehož důsledku zákon o státní službě připouští úlevu z výkonu státní služby.

Studijní volno povoluje dle § 108 odst. 2 zákona o státní službě služební orgán písemně. Povolení čerpání studijního volna je úkonem podle části čtvrté správního řádu. V povolení služební orgán označí státního zaměstnance a stanoví termín čerpání studijního volna, jakož i individuální vzdělávací cíl. Praxe některých služebních úřadů, které pro žádosti o poskytnutí studijního volna využívají „žádanky“ (formuláře), které služební orgán schválí (podepíše), a to za předpokladu, že jejich přílohou budou písemné doklady hodnověrně prokazující důvod žádosti o studijní volno, je možná.

Na povolení studijního volna se však vztahují základní zásady činnosti správních orgánů uvedené v části první správního řádu, zejména povinnost dbát, aby přijaté řešení odpovídalo okolnostem daného případu a aby při rozhodování skutkově shodných nebo podobných případů nevznikaly nedůvodné rozdíly. Nepovolí-li služební orgán čerpání studijního volna nebo povolí-li je v menším rozsahu, než o který státní zaměstnanec požádal, měl by státnímu zaměstnanci, aniž by o to státní zaměstnanec výslovně požádal, písemně sdělit důvody, které k jeho rozhodnutí vedly (§ 155 odst. 3 správního řádu).

Při povolování studijního volna posuzuje služební orgán vždy vhodnost a účelnost studijního volna. Posoudí, zda navrhované vzdělávací aktivity povedou ke splnění navrhovaného vzdělávacího cíle a zda je navrhovaný vzdělávací cíl v souladu se zájmem státní služby. Služební orgán přihlédnou k oboru služby, který státní zaměstnanec vykonává, k působnosti služebního úřadu a útvaru, ve kterém je státní zaměstnanec zařazen, může přihlédnout i ke služebnímu hodnocení státního zaměstnance, zejména k hodnoceným oblastem znalosti a dovednosti a výsledky vzdělávání, a šířeji i k úkolům, koncepcím a cílům služebního úřadu a k trendům vzdělávání ve státní správě. Nejsou-li vhodnost a účelnost studijního volna dány, služební orgán studijní volno nepovolí a státní zaměstnanec může získávat zamýšlenou kvalifikaci pouze ve svém volném čase.

Rozhoduje-li služební orgán o čerpání studijního volna, rozhoduje vždy ve prospěch řádného výkonu státní služby a přihlíží k aktuálnímu stavu plnění úkolů služebního úřadu, k aktuálnímu počtu státních zaměstnanců, jejich vzájemné zastupitelnosti apod. Pokud by čerpání studijního volna bránilo řádnému plnění úkolů služebního úřadu, služební orgán je nepovolí.

oprávnění služebního orgánu kontrolovat, zda bylo studijní volno čerpáno účelně

Protože primárně nejde o vzdělávání na náklady služebního úřadu, nestanoví zákon o státní službě služebnímu úřadu konkrétní kontrolní oprávnění. Nečerpá-li však státní zaměstnanec studijní volno k účelu, k jakému bylo povoleno, poruší tím služební kázeň ve smyslu § 77 odst. 1 písm. f) a § 87 zákona o státní službě. Zaviněné porušení kázně je kárným proviněním, za něž lze státnímu zaměstnanci uložit kárné opatření. Jak hodnocení dodržování služební kázně, tak i samotné hodnocení výsledků vzdělávání je dále zahrnuto i ve služebním hodnocení státního zaměstnance. K vyhodnocení výsledků vzdělávání dochází i vždy, když státní zaměstnanec využívá nové znalosti a dovednosti při plnění služebních úkolů, kde je jejich využití možné. Státního zaměstnance lze také vyzvat, aby poskytl informaci o své nově získané kompetenci, příp. aby doložil svou účast na kurzu či školení.